

Leonora és Géza kiskori gyermeki vezetéki nevüket belügyminiszeri engedéllyel „Dévára” változtatták.

Mennyit nő a nap júniusban? Június 1-én a nap 4 óra 7 perczkor kelet és 7 48 perczkor nyugodt le, tehát a nap hossza 15 óra 41 percz volt, 21-én, a midőn a nap legnagyobb északi kihalását elérte, a leg-hosszabb nappal a legnyugatiból el lesz, a nap 4 óra 2 perczkor fog kelni és 8 órakor fog lenyugodni, tehát a nap hossza 15 óra 58 percz, vagyis a nap ez időpontig 17 perczrel nő. Ettől fogva a nap hossza lassan bar. de napról-napra fogy, ugy hogy 30-án 4 óra 7 perczkor kelvén és 8 órakor nyugodván, a nap hossza már csak 15 óra 53 percz lesz, vagyis 21-től a hó végeig a nap 5 perczrel fogy.

Felolvas szerkesztő és kiadó-laptulajdonos:
MÜLLER GYULA

Vasbutor
!! RÉSZLETFIZETÉSRE !!

Agyak, gyermekágyak, bősécsk, gyermek-kocsik, éjjeli szekények, asztalok mágványal és a nélkül, mosdó-asztalok, sodronyágytatók, kánapék, fotelek, székék, kerti padok, székék és sátrak, féször, afrio, tengeri-fű és szalma-matracok, stb.

észfelhávi és havi részletfizetésre.

Világi megrendelések pontosan eszközöltésnek. Kivánságok árjegyzékek és mintalaprak ingyen és bérmentve küldetnek. 10-10

Hoffenreich Jakab
vasbutor és gyermek-kocsi gyári raktára.
Budapest, V. úrdő-utca 4. sz.

Marshall Sons u. Co. Limited

angolszági cég gainsboroughi gazdasági gépgyára cséplőgép-osztályának műszaki vezetőjét beküldötte Magyarországra, hogy az itteni cséplési viszonyokat, a cséplések helyszínén alaposan tanulmányozhassa és megfigyelhesse. A nevezett gyár mozdítóje itt szerzett tapasztalatai alapján egy új alkotásn, különösen a magyar Alföld gazdasági viszonyainak megfelelő mintá cséplőgépet szerkesztett. Ezen cséplőgéppel 1883. november 25-én nagyságos zombori Rónay Ernő ur kis zombori birtokán nyilvánosan próbacéplést tartatott, mely alkalmattal annak szerkesztés és munkaképessége, mint az alábbi nyilatkozatokból kitűnik minden tekintetben a legtekercsebbek bizonyult.

Tekintete Graepel Hugó urnak

Budapesten.

Melékelye küldöm a november hó 25-én nálam Kis-Zomborban megnyitott próbacéplés eredményéről az összes jelenlők megbízásából, Bezuk Lajos, mélt. gróf Csekonics Endre zombolyai uradalmi tisztartója és Bartók Béla nagy-szent-miklósi földművelési iskola igazgatója által kiállított nyilatkozatot: magam is csak gratulálhatok önöknek és a mezőgazdálknak, kiknek érdekében igyekezett az ön által képviselt gyár olyan eszközt teremteni, mely az igényeknek megfelel. Ezzel kapcsolatban el nem mulasztottam kifejezést adni azon óhajomnak; hogy az eddig elért eredmények csak ösztönzést szolgáltatjanak a gépeket még inkább tökéletesíteni, mert a mi nem halad az visszafelé megy, — mert megállás nincs a világon.

Kelt Kis-Zomborban, 1883. december 6-án.

ZOMBORY RÓNAY ERNŐ s. k.

NYILATKOZAT!

Folyó évi november hó 25-én Kis-Zomborban nagyságos Rónay Ernő úr majorján Marshall Sons és Co. gépgyárosok által kiállított, s javításokkal ellátott cséplőgéppel tett próbamunkáról az eredményt kitűnőnek ismerem el.

Javításként különösen kiemelem a szalmazáró meghosszabbítását és annak a dob felé eszközt lejtő elhelyezését, mi által a szalma nem repülhet ki kellő megrázás nélkül. Az összes rosták jóval hosszabbak és így sem a török, sem a ponyvában szem nem maradhat. Továbbá a kis rosta a szelelő szabályozás is igen okoszerű javításban részesült, a kis rosta annyira meg van szélesítve, hogy ott torkollás alig fordulhat elő.

Több székér nyikos, részben azetas galona kieséplese tökéletesen végeztetett s a gép munkája semmi kivánni való meg hagyott hátr Pusztá-Bóztón, 1883. november 27-én.

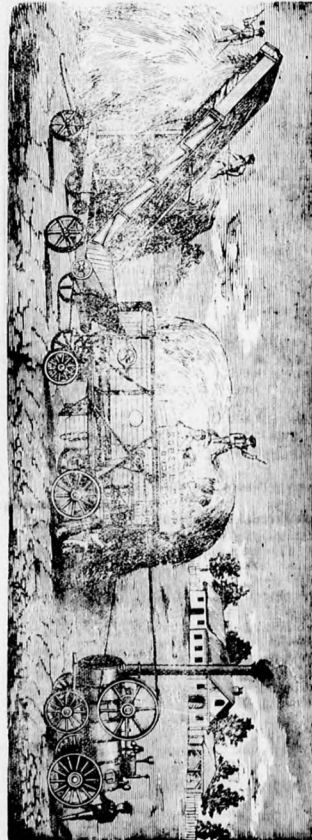
Bezuk Lajos s. k. nagy-szt-miklósi földművelési iskola igazgatója.
mélt. gr. Csekonics Endre zombolyai uradalmi tisztartója.

Marshall-féle gőzmozdonyokról és cséplőgépekről képes árjegyzékkel, kívánatra ingyen és bérmentve szolgál.

Graepel Hugó

gépgyáros
Marshall Sons & Co. Limited
fűfügyönke

Budapest, IV., cárány-utca 16. szám.
(Gyár-utca sarkán.)

12-8

ROBEY & CO. M.P.
Budapest, 1106-ut 35.

Gőzszéplő-készítőknek venni szándékosok szíveskedjenek a gyári árak tártat Robey & Co.-hoz mint az eredeti vasgerendés cséplőgépek gyárosához fordulni. 2 és fél, 4, 6, 8, 10 és 12 loerjain cséplő szedőek egyaránt kiann mindenkor készletben vannak.

20-15

A „levél”--hez ezímtzett

Norinbergi-, divat-, rövid-árak és czipő-üzlete
Stojkovits Zach. G.-nek
Főuteza saját házbán.

Ajánlja a n. é. közönségnek jól berendezett ÁRU-RAKTÁRÁT a folyó ivad számára: női- és férfi-napernyők 80 krtól felebb, ingek 90 krtól felebb, pán-zel vállfűzők 70 krtól felebb, divat-legyezők 50 krtól felebb, esernyők 90 krtól felebb, divat-harisnyák 18 krtól felebb, így nagy vilasztékban lámpák, utibőrdők, harmonikák, gyermek-kocsik, játékszerek, koto-pamut, czéna, selyem-szallag, gombok, csipkék, rüsché-ök, feső-kefe-árak; különösen női ebe-lasting-huzoczipők 3 ft 20 krtól felebb, regatta 2 ft 40 krtól felebb, ponyvola-czipők 1 ft 80 krtól, férfi huzos-czipők 4 fttől, finomabb 4 ft 80 felebb, valamint összes gyermek-czipők s mindez különösen olcsóny bevásárlás folytán 10%-kal 25%-ig olcsóbban mind eddig, valamint állanóan szolid s tulkövetelés nélküli legolcsóbb árak mellett.

Villanyos házi-sürgöny!

Van szerencsém a t. közönséggel tudatni, miszerint a legnagyobb külföldi villany készülék gyárral összeköttetésben állok és így azon kellemes helyzetben vagyok hogy

lakások, szállodák, vendéglők, gyárak és fürdők

sürgönyt halozat bevezetését a legutányossabban és legdiszessébben eszközölhetem.

Javításokat elváltak és azok legpontosabb kivitelű biztosítom alázattal

FAHN ADOLF,
z amerikai Singer varrógépgyár raktárosa

(Iskola utca Császár-fele ház.)

Villanyos házi-sürgöny!

Villanyos házi-sürgöny!

Villanyos házi-sürgöny!

szoktak ifjú Trischler Xaver Ferenczét látni, ezuttal azonban ő méltóságát az ipargrófot szemlélték ott, Trischler a baloldali került.

Mindjárt az első községben Rác-Militicsen alkalmunk volt tapasztalhatni, hogy az első körút óta elmúlt néhány nap, illetve Hevessy fellépése, mennyire lehitotta a Rác-Militicsieket s hogy azok jó része már az általunk lobogtatott ellenzéki zászló alá sorakozott. Ez különben még eccelantásban nyilvánul, ha hivatalosan közhírre nem tétetik, hogy ő méltósága Sándor Béla főispán ur fog ez alkalommal ott s az egész körületben megjelenni, pedig ez csak korai fogás volt, mert ő méltósága ugyanekkor megyéknek ellenzéki oldalán utazott — ha jól tudom Baja felé.

Bogojeván néhány kocsis által kísérvé megérkeztek hol 2 szolgabíró, 2 községbíró, 2 községi jegyző, 1 pap, 4 községi esküdt s hogy pessimismussal nem vádholhasson senki — még 20 emberből állott a község. Az emelvény a járdától fél ölnyire olyképpen helyeztetett el, hogy arról a nemes gróf az utcázt ellendő sokasághoz beszélhessen. Azonban a nép elmaradt s így az igék a falmellett meghúzódtak fenn elősorról hallgatókhoz intéztettek s elhangzottak minden zaj és hatás nélkül.

Karavakován a mozsarkat kezelő kishírnök kívül egy fél percezzel a menet megérkezése előtt egy árva lelket nem látam a térségen, pedig a jelző mozsarkal régen elhangzottak. Rostelvé az állapotot magam lármáztam az a szomszéd vendégölt, hogy a 291 választó közül legalább egy legyen jelen; az érkezőknek zavaró oly nagy volt, hogy a menetet vezető szolgabíró tűnődött, vajlon állomást tartanak-e itt, vagy mindjárt tovább haltnak. Csakhamar azonban egybegyűlt a tömeg, t. i. a pap és doctor, előjárót nem látva a jegyző abszentsált magát Újvidékre) hogy beszéd, avagy beszélgetés tartatott-e? nem tudom, mert siettem a kerület székhelyére a kormánypart Eldoradójába Hódásághra, hova a menet csakhamar megérkezett.

Hódásághon a hivatalosan kirendelt 100 kocsi és 50 lovasból 86 kocsi és 34 lovas volt a minus. (Apponyi Hevessyvel ide 40 kocsi kísérettel vonult be. A fogadtatás közép a felkesdesés azonban még sok kívánni valót hagyott hátra, különösen a népnél, melyet a méltóságos gróf ur korteszbeszédé sem volt képes felvilványozni.

A déronyi, parabutyi és lalinyi fogadtatásról szólni nem akarok, mivel annak szemtanúja nem lehettem, hanem leírom a másnap körutat, mely Filipován kezdődött.

Filipova határán a jegyzőt s még 3 más kocsin az előjárókat találtam. Bent a községben az uyezveztet „jegyzőparti“ lakosok voltak egybegyűlvé — kik közül a legkevesebben birnak szavazattal, a választók zöme azonban távol tartotta magát, félvén az Apponyi által jelzett „Kramposztól“.

Kereszturon mintegy 100 embert találtam, várva ő méltóságát a főispánt, de mennyire megrögztek, midőn a főispán helyett Vojnitsov látták gróf Zichyvel betoppanni. Ezen község, mely 380 választót számlál s eddigelő a kormánypart jobb szárnyát képezte, jó részben megért önként minden kényszer nélkül.

Cservenkán fogadtatás nem volt — ha csak az oda tulbuzgóan kirendelt 4 csendőrt s az előjárókat a fogadó községhézh nem számítjuk s ezeket a menet elé robogott 4 kocsin levő ugyanany nyi választóval, fogadtatásnak nem csufoljuk. Pedig készültek nagyban a fogadtatáshoz, vélvén, hogy a főispán ur

érkezik; de a villany ezuttal rendeltetésének megfelelt s ideje korán megtszult a tér.

A veprováci és bresztoviaczi fogadtatásról csak annyit mondok, hogy dícserejűk vele a kormánypart, én már belefáradtam ezen diadalut tövéseit gyűjtögetni s nyugodtan — Hevessy biztos győzelmének tudatában *) — indítottam két sárgámat Kula felé, hogy Pulszky fogadtatásán jelen lehessenek. Ezen ünnepélyről majd nálammál avatottabbak fogynak referálni.

Azon tűnődöm, vajlon a hódásághak kérték-e a csendőrok kirendelését Cservenkára, pedig nyugodtak lehetnek, mert Cservenka érdemes polgárai az elsőketől galádásgot sem viszonyozni sem utánaözi legfeljebb megbotránkozásuknak kifejezését adni — hajlandók.

A „Budapester Tagblattnak“ Bács Bresztovacról a következőket írják: A megyei hatóságoknak a közeledő képviselő választásokra vonatkozó tevékenységéről egy újabb adatot közölhetek: „Az apatini választókerülethez tartozó Ó-Szatpár község február hóban megvette a kincstártól Cséb kincst. birtokot 100 000 frt-rt s e czéllból a zombori takarékpénztártól 70 000 frtot vett fel. Egyszerre ez a megyei alispán a bújogtatására a takarékpénztár felmondotta a kölcsönt ölyfeltétel mellett, hogy megtartatja továbbra is az összeget a község azon esetében, hogyha a választás alkalmával a kormánypart-jére Matlekovics államtitkára adja szavazatát.“ Részünkről elvárjuk az alispán úrtól, hogy hazudtolja meg ezen állítást hazudtolja meg, mert ellenkező esetben kénytelenek vagyunk ennek hitelt adni.

Apatinból írják nekünk június 8-iki kelte: Gyalog postával sietek tudatni kerületünk kormánypartjainak a tegnapi nap történt örösi háskoját. Ugyanis már pentekek reggelre polgárságunkat örösi plakátok hívték megtekett arra nagy garra, hogy a jobb oldali vasárnapi s hó 8-án gróf Zichy Jenő ipargrófink megérkezéssel reggeltől este 8 órákor a templom előtt fogja magát produkálni.

Megérkezett a nagy nap a kormánypart kapokból fúhoz fához, lótot, futót reggel s erősén készült a fogadtatásra, miglen lehorasztott orral volt kénytelen: a színelő kirakulni; hogy a gróf beteg, s így nem jöhetett, mit volt tehát mit tenni, ha már kocsijukat s az egyzál lovas mellrel rendelkezték kirendelték, tenni is akartak valamit. Kihajattak a zombor-kupuzinai urra hóra a Kupuzinaiakkal találak rendeztek a gróf úr önnépelys fogadtatására; meg is érkeztek ezek papjuk, jegyzőjük, s egyvár kirendelt előjárók kíséretében, akik aztán elhoztak magukkal.

Apatinba a szokott rendes bejárati piaci utat leküldötték egy mellék utcán halva be, melyhez a piacz sarkán álló molnárk által ellenzéki ovatókba részesültek. Félhajattak a templom elébe s a reggeli mise után 5 — 600 ra menő polgárságot összehoztorva, a szabadság párt élénke szót kéri: Zichy helyett ő dícsérte ki a kormány részéről, melyet jelöltjük Matlekovics Sándor támogatásával méltányolhatnánk leginkább; a falu bírva egyhangúlag ajrúszterre magát, de H-ny beszédét tovább is így folytatták: „H. Matlekovits Sándor“ egy lét esemény egy marajolt utána, de örösi nemzet 500 torokból jóvo élen Szemző Gyula hangzott fel erre a vélt kormányparti támogatás, mely szólni sem akart. Ezután a helybeli plébános akarta mozgatózó szavait latvinni, de ő meg éppen beleesett a veszedé-

*) A „Bieske“ legutóbbi számban Hevessy Bertalan úgy van föltüntetve, mint valami új-mont nem tudni kiféle ember? Ez alkalommal bár a „B—“ ezen meg szokott fitymáló hang ugyan sok helyre gyűzött valót adta nekünk, ha erre vállalkoznánk lehetne még is alkalomból had legvén szabad a hódáságh kerület jelöltjéről elmondanunk annyit, hogy ő régi nemes család sarja fiatalokora óta Gőmörnyegye szolgálatában állott, a mult 3 éven át mint ország. képviselő s a mérsékelt ellenzék rendithetlen tagja munkálott, de különben is mint jellemes szavazói tekintetben is előkelő állású férfinak ismertetik. A szerk.

lembé, kormányparti beszéd helyett olyan antiszemitaokodása bukkanván bele, hogy lötyöcnyen is becsületére vált volna.

Magasztalta az egék urát, és egyházi Elmélőszágot kiknek segítségével sikerhár Anon országos csapást elhárítani, hogy a zsidók és keresztények lözti házasság létre nem jött, mire ismét félhangzott újra az „Éljen Szemző“, s Matlekovics neve hallható sem volt. A Szemző név dítetése közt hűzódott tovább a kormányparti töredék.

A főtisztelőndő ur beszéde éppen arra volt jó, hogy az apatini zsidóságot a kormánypart eluntortassa, s azok ki is nyilvánították, hogy nem szavaznak ezek után Matlekovicsra. Jobb is ha a néppel tartanak, mert a nép szeretete többit ér a kormány részéről, de eredménytelen rendelőnlét.

A kormánypart még ki se pihente arról tabérját, már is újabb hírdetményeket láttunk a falakon, melyek a szabadelvűpártot az Ertl-féle nagyvendébbő hivaték össze este 7 órára.

Miután a kormánypart a kerületbe kiköszözt körtelkedni már 7 óra előtt nagy néptömeg gyűltekezett a helyet úgy a vendéglőben valamint a vendégelő elfoglaltva, várva a kormánypartot, folyton hangzott „Éljen Szemző Gyula kiáltások mellett, de az idő haladt a kormánypart nem gyűlekezett, 9 óra is elmúlt, s csak egy-két gyászmagyarka lapult meg ott a falnak szegyenkeze, hogy úgy cserben hagyta őket a kormánypart.

Végre egy negyed 10 óra tájban nagy riadallal hangzik föl a vendégelő előtt teregen éljen Szemző Gyula s erre már elohozakodtak a kormányparti kocsiok, de mind az értekezletre kitűzött helység mellett haladt el, s csak 10 óra tájban jelent meg ott 10-15 kormányparti, a szolgabíró s községgyűzőkkel együtt de csak is azért, hogy rövid idő múlva minden értekezlet nélkül elismorfordaljonak.

Bízton állithatjuk ezekből, hogy úgyünk minden pressió dacára fényesen áll, s az előkelő alispán a hivatalnokok és előjárók úrúli Apatin községből csak egy maréknyi kormányparti polgárságukat fog gyönyörködtetni a választás alkalmával.

A belügyminiszter a következő rendeletet bocsátotta ki az összes törvényhatóságokhoz:

„Azon botránys kihágások, melyek legközelebb több helyen elővetettek, és amelyek a szabad nemzetvilványítás, a telteleg megakadályozása és a nyugodt polgárok megfélemlítésével a választások eredményének befolyásolását és meghamisítását célozzák — kötelességemnek tartok, hogy utasítsam a törvényhatóságok, hogy felelőseik terhe alatt azonnal intézkedjenek az iránt, hogy a különböző elvű és nézetű képviselőjelöltek fölépési és beszédei és általában a képviselőválasztási mozgalom törvényes nyilvánulási alkalmával — a nézetek szabad elmondása semmikepp se gátoltsanak az pedig, hogy a följelölt tömegek erőszakoskodásból nyulhassanak, minden viszony között és minden eszközzel lehetetlennek tétessék. Utasítom, hogy mindazok ellenkik ily törvénytelen és gyalázatos eszközök használatát megkerüljenek, vagy arra büjt fogatnának, elv. nézet és személyválogatás nélkül minden a törvény által megengedett eszközök, alkalmasz arra nevez, hogy ezen büntös szándékukat vegre ne hajthassák Utasítom, hogy bármily ily tettlegességek mégis előfordulnának, a részvevők megfenyítésére azt azonnal a legszigorubb eljárás fogatatosítsassék. Utasítom, hogy mindazon hivatalos közegek ellenkik és tekintetben mulasztás vagy reszre hajló eljárás tanusítanának, a törvény által előirt fogyelmi eljárás azonnal alkalmasz; és a tényállashoz képest az illeto két további elbánás vegett esetleg a törvényes bíróságoknak adja át. Megvárjuk ugyan győződve, hogy a törvényhatóság maga is látvén hatva azon eljárás elkeülhetlen szükségétől, hogy ezen gyalázatos kihágások ismétlése úgy a szabadság, mint a nemzet jó hírneve érdekében minden módon megakadályoztassanak, jelen rendelet legfontosabb végrehajtását hazatitni kötelességemnek fogja tartani, mindazon által kijelentem azt is: hogy azon nem várt esetében, hogy ha ez nem történék, a törvényben gyökerező teljes hatalmat kötelességem szerint érvényesítemi fogom mindenkik ellen személy és állásra való tekintet nélkül, ki ezen rendeletom ellen vet, vagy kik mint tisztviselő, előjáró ezen rendeletomban megjelölt intézkedéseket, illetoleg a törvény által is parancsolt kötelességemnek úgy hanyagút teljesíti. Együttal megla-

gyom azt is, hogy jelen rendeletom minden város és községben haladékl nélkül kihirletessék és a választók a hatóság által azíránt is megnyugtattassanak, hogy ott, ahol szükséges, fegyveres erő által is biztosítást fog az, hogy választási jogát mindenki minden tartózkodás és félelem nélkül szabadon gyakorolhassa.“

A rendelt nyakatekert stílusa és hogyjai bizonyítják, „Lőgy“ azt Tisza Kálmán vagy maga írta, vagy maga diktálta.

A bács-almásy kerületből írják

E kerület függetlenségi part jelöltje: Olay Szilárd pünkösdtől két ünnepeit totte meg körúttját s tartotta meg programmbeszédét az egyes községekben. Vele voltak Latinovics Vincez a kerületbeli párt egyik élénke, Olay Lajos volt képviselő s Inczédy László lapszerkesztő.

Az ut igazi diadalmenet volt. Először a kis Kém fogadta a jelöltet s még ez is bandériummal és tiz kocsira menő választóval ment ki elébe. Ezután jött Csavoly, melynek derék németjei minden reményen felülköttek magukért. Több mint 40 lovasból álló bandérium s legalább ugyanannyi kocsi ment a jelölt elé, ki — német nyelv nem lévén teljesen hatalmában programmbeszédét németül felolvasta, beszédét pedig Latinovics Vincez és Olay Lajos tartották; mind a kétő olyan hatással, melynek a szünni nem akaró eljenzes csak gyöngye kifejezése volt. Szent-Iványon hasonló düsszel és lelkesedéssel fogadták a jelöltet és kíséretét s atkísérték a jankavöci határra, hol egész hadesapatot vélt bandérium s kocsisereget várakoztat a függetlenségi párt férfaira. A jankavöci derék magyar nép most is megmutatta, hogy az elv iránt való őszinte lelkesedésben nem engedi magát megtartorítani. A templom előtt tere két ezer főre menő községek gyűlt össze, meghallgatni a jelölt programját és Olay Lajos beszédét, ki, bár a pap ráharaguztatott, a harangzót legyőző hangzával, s beszédének megyőző tartalmával örösi hatást tudott kelteni. Döbben nagy Jozsefnek lakoma volt, melyen a vendégek s Szakáll földirtokoson kívül a derék magyar mezőváros legelőkelőbb gazdái, a függetlenségi párt rendithetlen hívei vettek részt.

A követelőjlett ugyanoly fényes ovációkkal fogadta Mejkut is. Legalább 100 jankavöci és melkyuti szekérral s majd ugyanannyi lovasal vonult be a menet. Melkyutna a hol színtén Olay Szilárd és Olay Lajos mondottak beszédeteket nagy hatás köz. Ide már Almasról, a kerület központjából is eljött a választók egy küldöttsége s a melkyutkai falugy kísérték át a jelöltet Almasra, melynek határán szintén bandérium és a legelőkelőbb választók fogadták.

Almásyon Kovachik Károly a templomteret egybegyűlt tömegnek bemutatva Olay Szilárdot, felszólította a programja elmondására. Olay Szilárd erre kifejezte programját, melyben teljesen a függetlenségi párti miniszterumban kifejezett elvek alapján helyezkedik. Utána Latinovics Vincez szólt a németországi közzévalóság s penzünyi önnyomásra való foglalkozás. A hirlagosok nagy tetszése köz, végül Olay Lajos szólt a néphez, elmondva, mily vesztegetésűkkel, a hivatalos hatalom mely pressió folytán keletkezett nátnak a kormánypart. E beszédek az izgatózókba is új lelket öbüttek és seregesen jöttek a választók Olay Szilárdot biztosítani, hogy szavazatukat csak is róta adják.

Masnap reggel a körút tovább folyt. Először is Kunbajra mentünk, hol szintén bandériummal és kocsikkal kivonult választókölök fogadták. Itt Olay Szilárd és Olay Lajos magyarul, Inczédy László németül beszétek nagy hatással. Innen, Almásyon keresztül Tataházra mentünk, melynek dírték magyar lakossága hitát nem is aró elkeseredéssel fogadott, mely lelkesedése két Olay beszéde után, ha még lehet, csak Eszkozódott. Ezután Madaras következett, ez a község, mely előbb a jelöltet látta és határan akarta, az utarra tartván fel az elháarozást, raszavaz-e vagy sem. A két Olay beszéde itt is úgy magával ragadta a községet, hogy Madarason kormánypartot csinálni többé nem lehet. Utoljára megölt Bikity, a hol — a hana szent — legkevesebb talaja van a függetlenségi pártnak. Ez sly, mint a kerület valamennyi községe, ünnepélyesen fogadta a vendégeket, a határan bandériummal és számos kocsi választóval várta rájuk. A községben mindenütt teljesen eljenző községszórfa két hatadatk el a programmbeszéd megtartására kitűzött helyig. Itt először Olay Szilárd és Olay Lajos magyarul, végül Inczédy László németül szólt. E beszédek körkötésben is több kormányparti ajánkozott zonnal a függetlenségi párt harcoszul.

Igy ment vége az almási kerületben a függetlenségi párt jelöltjének körúti. Híába is erőlködik itt a kormánypárt; etetés-selátással, a hivatalos presszó minden nevével megszerzheti tán a választók egy-harmadát, de többre semmi szin alatt nem viszi, s a pénteki nap az almási kerületben nem is voltunk, de velők szemben fog igazán adni a péntek bajlósai híreinek.

L. e. g. u. j. a. b. Matekovičs elrelátván b u k á s á t az apatini s a fővárosi kerületben, már Mező-Kövésden kísérelt szerencsét. Ott t a l a n meg is lesz választva. Vigasztalja ez meg az apatini kormánypártukat.

A r i g y c z a i kerület választói, mint hírlík, nagy szótöbbséggel fogják Szemző Istvánt megválasztani.

A mustramegye.

A „Bajnai Figyelő” írja a következőket: Eddig Szabolc-Joboka meg Hont világot legelő, mint főt tenyésztő helye a főispán basáskodásának és szolgábirók korteskedésének. Bácsmező nem hiába szeretik nevét Bácsországnak; hogyan maradtána hát el az apró Hont meg Doboka mögött. Az arisz-tokrata Bányit meg Májheynyt a despotizmus terén előzi Sándor Béla a parvenut. Kétkedünk, hogy volna megye az országban, melynek egész tisztikara oly annyira kizárólag kortestaborkáriként szerepelne, mint éppen Bácsmező.

Mindjárt a választási mozgalmak megindulnak kiment a parancsolat szolgábirákhoz, jegyzőkhöz, hogy a kormánypárt érdekében kövessenek el minden lehetőt. S ezekben az urakban csakugyan nincs annyi érzület, hogy a rájuk parancsolt korszak-szer elutasítására csak gondolnának is. A kormánypárti jelöltek mindenütt a szolgábirák kísérik, a zászlókat, jelvényeket ok osztják ki hivatalos helyiségekben, s pará-dékat rendeznek az érkező igazbá fogott előjárók által. A szervezett etetés, itatás a jegyzők vezetik, a főispán pedig szemle után csak tesz, hogy meggyőződjék, vajon taborkara jól teljesíti-e a neki kiosztott szerepet.

Igy van ez minden járásban, a hol csak ellenléki jelöltek léptek. A képtlen inkább halvány, mint riktó színekkel festjük. De a mi az almási kerület nehány kör-segében történik, annak, nem hisszük, hogy még ebben a híres mustra-megyében is akadna más. E községek azok, melyek a bajai járáshoz tartoznak, a hol Latinvits Gyula szolgábiró ur dirigál oly önkénylenül meg becsületére válnak bármely közök hely-máns. Ez a hatalmas potentát a napokban, látva, hogy a kormánypárt halálközli maga elé cziflata a járásához tartozó községek: Réms. Csavoly, Szent-Iván. Bikit é. Borsó eljáirást s tartott nekik ilyen beszédet: „Önök a kormánytól fügnek, tartoznak a kormány érdekében eljárni. A k i n e m a s a r k o r m a n y p á r t i l e n n i, a z m o n d j o n l e, m e r t e z a j á r á s o m b a n n e m t ű r ö k m e g e y e l t e n z e k e l t a j á r á s o t s e m.” Midőn hirtetők és hallgatlan föllesnek, mely oly vakmerően szembe száll a választás és a büntetőörvényvel, ezenté nem akartuk el-hinni. De a mit egy elmondott, az ismételt mások is, s mi konyvetlenek voltunk meggyőzödni, hogy Bácsmezőben egy szolgábiró a büntetés félelme nélkül meri a törvényt lábbal taposni, sőt érdemet csinál magának abból, hogy a nép választásából ruhazott hivatalos hatalommal korteskedje vissza.

De mert is ne tenné! Tiszta Kálmán, a korrupció nagymestere, már egy évvel ez előtt gondoskodott arról, hogy a Latinvits fele basáskodásait szemben a törvény csak nőtt másként maradjon. Mar egy évvel ez előtt ment szét a főúgyász útján az ügyész-ségekhez egy miniszter tanács rendelet, mely szerint közigazgatási tisztviselői el len, az ezek által hivatalos minőségükben elkövetett büntetődel cselekmények megtor-lására, csak a fölöttes közigazgatási hatóság jóváhagyásával indíthatnak bünyűd kereset-tel. Nos és Bácsmezőben a közigazgatási bizottság egy huron pendül a főispánnal s a többi hivatalos kortessel. E tésület tagjai nagy részét nem meggyőződés, nem az igazság szeretete vezeti, hanem szolgái meg-hányászkodással hajolnak meg mindenki a hatalom parancsának.

Rohadt, dőleltes állapotok vannak ebben a megyében. Valóságos Angusz is állítja ez, tette önzó érdekek, piszkos machinációk saravai. Az ember szinte kétség-beesnek a viszonyok szemlétlen, ha a nép nem mutatna meg most is, hogy nincs vég-kep korruptálva s szilárd hazugságból, törhetlen elvűségéről erőt merít megkül-

deni a hivatalos kortesek törvénytelen üze-léseivel. Maradjon is meg híven elvei mel-l; ezt kívánja saját érdeke, mert csak az ellenéke győzelemre jutásait romélnéti ug-y az ország, mint a megye sorsának jobbra fordulását.

Pulszky Ferencz programbeszède a verbázi kerületben.

(Vége.)
Igy például, ha a bosnyák politi-kaik kárhoztatjuk, ha azt találjuk, hogy ez a dualizmus elöb-utóbb módosítan-ozza, ha azt találjuk, hogy maga az okkupáció oly módon történt, hogy az ország egyik része minden ok és érdem-nyél nélkül — csak azért, hogy moz-gosítási kísérlet tetséssék, — munkare-jében s lovaiban erősen s aránytalanul megkarsítottat, ezáltal még nem je-lentették ki, hogy Boszniaul fel kell-hagyni. Mi is tudunk számolni a tények-kel, megtudunk hajolni a kérelhetlen-kényserüesek előtt. Tudjuk, hogy a mi történt, azt nem lehet többé nem tört-énné tenni, feladatunk tehát nem lehet más, mint megakadályozni, hogy Bosz-nia okkupációja ne legyen továbbra ter-jeszkedési igényeknek telekönyvelése, mert nálunk nincs meg a finanszáli és intellektuális tőkének oly fölöslege, mely szükséges volna Európa legelgálytobbá és legurakozatlanabb népének, az álma-noknak civilizációjára. Nem tartjuk jó politikának, hogy addig, míg hazánkban nincs meg minden községnek kellő isko-lája, míg őszel és tavasszal utolsó jár-hatlanok, és a vasutak megközelítése csaknem lehetetlenné válik, mondóm, nem tartjuk jó politikának pénzünket arra felelésni, hogy építsünk iskolát, utakat, vasutakat és erődöket a bosnyá-kok számára; nam tartjuk jó politiká-nak felszerelni az idegen országot, mi-dőn magunké még annyi hiányokon szen-ved. Még csak a megszerzett országhoz- való jogcím szin tisztázza, a szultán-szuverénitása még most is diplomatacize- van ismervé, születése napján ser-günk agyúbiól meg most is előrdőnné a fejedelmi nádvlóvesek. Mert az ország közjogi állása nincs véglegesen rendez-ve, s a szerzeménye ninc végleg a mo-narchiához kapcsolva. És az ezen álla-pot végre mégis rendezetne fog, még akkor is hátramarad a fekete levés, mert akkor a teljes birtokjoggal a török ál-lamodosság aránylagos hányadának át-veletle is jár. A lajhantuli részek nem is vágyódnak Bosznianak s Hercegovianak bekebelezésére s nem hiszem, hogy nálunk akadna olyan párt, mely nagyon kívánná az új szerzemények Szt.-István koronájához való csatolását.

De míg Bosznia nem nekünk, sem lajhantuli szomszédainknak nem kell, kívánják azt drága horvát testvéreink, meg meg vannak szokva, hogy külsé-geikkel nem ok maguk gondoskodnak, hanem mások, s kiknek fantáziájában egy dészláv birodalom képe lebeg, melyhez Dalmácia és Bosznia is hozzá-tartoznának. Ezen képzeldés idegentől el oket mi tölünk, s így a bosnyák po-litika mindig el fogja mergeteni a hor-vát kérdést s míg mi idegenekre paza-roljuk erőnket, addig iltthon elég a hiány és a baj.

Régi jelmondatt, hogy „az igazság az országok alapköve” s éppen az igaz-ságságot az, a hol leginkább érezzük a tervszerűn átgondolt haladásnak hiányát. Még a kormánypártnak egy kitűnő tagja is szükségesnek tartotta megróni a szabadság hiányát az igazság-ügyi miniszternek vélt szaktudományá-mellett. Ismeretes róla, hogy minden fe-lőleléstől irtózik s még mindig nincs tisztában magával, vajjon Budapesten tartson-e együtt egy reneteg nagy ki-rályi táblát, vagy azt feloszassa az or-zszág különböző részeiben, a mint az ma-j kontinentalis államokban történik, hol a

felelbitelti törvényeségek nincsenek köz-pontossá. Még mindig nincs elhatáro-zva, hogyan kelljen behozni a szóbelisé-get és közzételést, mely az eljárás megrövidítésé s azért a törvénykezésre nézve meglegszik a foltozgatással s no-vellak készítésével. Az anyagi törvény-nyeri készítésénél pedig nem meri a házassági jognak unifikációját kezébe venni, a polgári házasságot elvül felál-lítva s egyöntű törvény alá venni az ország összes lakosságát, minden vallás-különbség nélkül. Itt is, mint a kor-mányszat sok ágában, hiányzik az átgon-dolt, tervszerű, bátor haladás. És mégis, a félénk foltozgatást s tapogatózást, mely ennek helyét foglalja el, szabadság-nyeri hívják! De ha a szabadságot nem annyira hangoztatják, akkor legyenek igazán szabaddétek. Mert az a körül-nem, hogy a kormány csak akkor lehet szabaddélv s nem mer teljesenen es-szak válni, adja meg létjogát amaz el-zeneknek, mely a szabadság eszméje-nek kifejtését írja zászlájára s tudja, hogy Magyarország csak akkor lehet nagy és boldog, ha kormánya a politi-ka és vallási szabadság kifejtését teszi céljává.

Mint hogy a kormánynak sem vé-zérelve, sem organikus terve nincs, tör-vényhozásunkban sincs semmi terv, s az opportunizmus urakodik változó kapko-dásaival, ma így, holnap amogy, folyto-nos kompromisszumokkal napról napra tengetve életét Tervszerű haladást csak a közzételési miniszteriumban ismer-hatunk el.

Nem akarom egyebirant kétségbe-venni az egyének jó szándékát, csakhogy a közmondás szerint „a pokol útja is jóvárendelhető van kiköveze”. Így példánl a fördélház reformja már a tróbusz-elleni komoly akadály, mely keresztül-élet fenyegette volna, csak a kormánynak nem munkába, alkalmatlansága került volna. De hát a kormánykényelmesebb tartotta a fennálló állapotot. Igte-hát elmaradt a reform, elhalasztott az egyik létszakról a másikra, meg egy-szerre ez az ügy is elmerésedett, s így reform akkor vált legszükségesebbé, mi-dőn keresztülvétel elebe új és komoly akadályok törnyosultak.

Igy vagyunk más reformokkal is (példánl a hivatalnokok pragmatikájával) melyek szükségét mindenki érezi s mégis elhalasztatunk évről-évre. Csak egy tárgy nem hasznatik el, az az old folyto-nos emelése, a fiskalizmus tervszerű ki-fejtéséhez, mely a terhet még a legké-nyelmetlenebb behajtási módok által sú-lyosítja.

Mert ez a fájós pont, mely mind-nyájunkat legkézelebből érdekel, az or-szág szükségleteinek folytonos növekedése, melynek súlyát keservesen érezzük. Egyebirant olyan betegségek, melyek nemcsak mi, hanem egész Európa szenved s melynek szulokoa főleg a militá-rizmus, a véderének folytonos tjesze-tése, a felfegyverzet béke, mely nem kevésbé költséges, mint egy háború. Ezt teszi az existenciáját oly nehézé, ez úzi ki a honpolgárokat az amerikai Egyesült-Államok nemcsak nálunk, de máshol is Európában, ez népeit be Ame-rika térségeit, melyeknek buzaja en-nek következtében ami buzánk arát szál-lítja le. Ezen a bajon azonban nem le-het segíteni. Ez oly baj, melyet csak lassan lehet orvosolni, de a melyet minden alkalommal újra meg újra fel kell említeni mindaddig, míg a közvélemény hatalma egész Európában megtöri a raktári rendszer kénytelenségét s végre meg isméri arra bírja a kormányokat, hogy euró-pai közmegegyezéssel az álló seregek aránylagos leszállítását vegyék komoly figyelmbe. Az ugynevezett praktikus aj-lamférfiak, kik csak napról-napra gon-

doskodnak, a fennálló viszonyok tartar-tásával ezt természetesen csak álomnak (fogják nevezni) de amiről egész nemze-tek szünetlenül álmodznak, az végre mégis beteljesedik; nem egy álom vált már valóságá.

En tehát, még ha magam maradok e nézetben, s ha a közel sikerhez nincs lehet reményem, mint a pusztabán ki-áltó szó újra meg újra fel fogom hívni a kormány s a közönség figyelmét ezen mindig tovább évődő sebre, mely az euró-pai államok organizmusát elgyöngíti, s a védelem költségei által felemészti a meg-védendő nemzeti tőke tetemes részét.

Ezek, tisztelt választók, program-mom fobb pontjai, melyek azonban rö-gviden abbaú pontosulnak össze, hogy az ország, ha önök pártfogóságának sike-lyén engem a törvényhozás tagjává meg-ményez, a politikai és vallási szabadság-szabaddélv s a jogegyenlőség meg-alkotása lesz minden nemzetiségű tekin-tetek nélkül irányadója eljárásomnak, mert csak ebben látom egy sebb jövő-néki biztosítást. Ajjalom magamat zárvá-szerűségükbe.

Közegészségügy.

Zombar szab. kir. város közegészségi állapota 1881-ik évi május havában.

Az általános egészségi állapot e hó tartama alatt úgy várossuk területén, mint az összes szállásokon teljesen kiégült volt.

A közegészségi viszonyoknak az 1880-ik évben megkezdett s havonként folytatott összehasonlító tanulmányos alapján csak az 1881-ik év május hava volt hygieni-cus szempontból előnyben, míg az 1880-ik évben a kanyaró, 1882-ben a váltóház ked-vezőtlenül folytak be várossuk közegészsé-gi volta; e mellett a múlt év május-ha-va egészen megfelelt e hónap kedvező álta-lános egészségi állapotának.

Ennek daczára a népmozgalmi adatok e hóban a lakosságban igen csekély mérvű szaporodást tüntetik fel, úgy hogy népe-ségét tekintetben a mutatózó s a közegészségi viszonyoknak meg nem felelő eredmény, igényeknek ki nem elégíti.

A körmozgalom élénkebb volt, mint az elmúlt hóban; heveny fertőző körok egy let-halás kimenetelű diphteritis-eseten kívül nem mutatkoztak ugyan, de az orvosi szegény-gyarkorlat, mely leginkább hivattat az esetleg uralkodó körok s azok jellegét constánliti, s a legbő szármék heveny s idült, hurutos s lobos bántalmakban, a rendesnél nagyobb arány felépést állított meg.

A gyermekvilágban a 7 éven aluliaknál, e hó folyamán is ép úgy, mint az előző név-ének megfelelő időszakban is, valameivel nagyobb halandóság mutatkozott, főleg az ugynevezett „gyermekgörcsök” folytán, mely korállapot hazánkban a nagymérvű gyer-mekehalandóság első s főoka, a melynek fellé-pése pedig nem csekély befolyással van a köznépnek a gyermekeknek a tavaszi idegy alatt, az időjárás, illetve a hőmérsék ked-vezőtlen ingadozásra való kelto tekintet nél-kül, könnyelmű s hiányos gondozása.

Az iskolába járó gyermekek között az egészségi viszonyok e hóban, a beérkezett összhangozódástak szerint, minden tekintetben kedvező voltak.

A felmérés között észlelt közegészségi állapota a következők szerint:
Május hónapban: 68 egyén; 1780-ik évi május havában: 83; 1881-ben 75; 1882-ben 69; 1883-ban 68. E hóban elhaltak kö-zül: 35 három és 34 németül. Hat éven aluli: 34, ezek közül gyökékeztelt: 15 és 19 nem; hét éven fölül: 34, ezek közül gyöké-keztelt: 13 és 35 nem.

A halálok a kezelő orvosok és a városi halottkém meghatározása szerint a kö-vetkezők:

1. Ragályos betegségekben meghaltak: ronselő törökökben: egy.

II. Ezzel betegségek folytán: veleszü-letett gyengeség és gyermekaszály: 10, gör-ök 17, (a meghaltaknak 25%, 1882-ik má-jus havában a meghaltaknak 18%, 1883-ban 23%), agyburkolás 3, agyverőnyel 2, hóghurut 2, tüdőbőln 3, tado gúnyörök 12, tüdőeléglet 1, gyomorbeli hurut 3, vizkór 2, rak 4, szájszék-derme 1, pnyntia 1, tabas doursalis 1, agyszágy 6, vonatallal elglázto-tott 1, halvasztás 3 (2 tu 1 leány).

Az elhaltak kora: 0-1 évig 27 (ezek-ből 2 törvénytelen), 1-5 évig 7 (ezekből 1 törvénytelen), 5-20 év, (összesen 0-20 évig 37), 20-30 év, 30-40 év, 40-60 év, 60-80 év, 80-on tul 4.